

Az ez irányban még be nem fejezett munkálatok tervezete elérhető interneten: <http://www.nlcnc.ca/iso/tc46sc9>.

A reform második iránya az ISBN jelzetek metaadatokkal való kiegészítése, minthogy eddig a kiadón kívül semmilyen más információt nem tartalmazott egy-egy kiadvány tárgyi-tartalmi azonosításához. Összesen 12 metaadatot sikerült eddig kijelölni, illetve kimondani: az adatbázisokban tárolt metaadatok és az ISBN jelzet között biztosítani kell a kapcsolatot.

A munkabizottság harmadjára a rendelésre nyomtatott könyvek (print-on-demand) ISBN jelzetben való részesítésének vagy nem részesítésének dolgában hivatott állást foglalni. (Ezt a műfajt nem szabad összetéveszteni a kis példányszámú kiadványokkal, amelyeket megőriznek és terjesztenek is. Itt egy-egy megrendelt példány elkészítéséről van szó.) Azok a megrendelt művek, amelyek akár hagyományos, akár elektronikus

úton-módon készülnek, önálló ISBN jelzetet fognak kapni, amennyiben valamely mű másolatának bizonyulnak. Ha ez nem áll fenn, el kell tekinteni a jelzetadástól.

Számolni kell azzal, hogy a kezdeményezett változások kihatással lesznek az ISBN jelzetek kiadói és kereskedelmi alkalmazására, de a könyvtárra is. Azáltal, hogy a jelzetek igen könnyen jeleníthetők majd meg vonalkód formájában, és összekötésbe kerülnek az adatbázisokban tárolt adatokkal, sokkal megbízhatóbb azonosítást tesznek lehetővé, mint amilyen eddig lehetséges volt. Nem is beszélve arról, hogy az eddig „jelzetleníthetetlen” – elektronikus – kiadványtípusok is ellenőrzés alá vonhatók. Egyetemesen használható azonosító számot ígér a folyamatban lévő reform.

NAHOTKO, Marek: Nowe potrzeby w zakresie identyfikacji – zmiany w ISBN. = *Bibliotekarz*, 4. sz. 2003. p. 13–16./

(Futala Tibor)

Hogyan segítik a hálózati figyelőszolgálatok a gyarapító könyvtárosok munkáját?

Az állománygyarapítás fontos láncszem a könyvtárban használt dokumentumok kiadásának, kiválasztásának, beszerzésének és rendelkezésre bocsátásának ciklusában. A gyarapítóknak gyorsan és lehetőleg gazdaságosan kell a dokumentumokat beszerezniük, miközben lépést tartanak saját munkahelyük és a kiadók, szállítók világának új fejleményeivel is.

A használók számára a könyvtárak és tájékoztatósi intézmények ún. figyelőszolgálatai (current awareness services = CAS, korábban SDI néven) már régóta az igényekhez igazított tájékoztatást nyújtanak egy-egy szakterület friss kiadványairól, és e szolgáltatás módszertanának is jelentős szakirodalma van. A gyarapító könyvtárosok hagyományos segédeszközeit (jegyzékek, újságkivágások, témafigyelő és referáló lapok, folyóirattartalomjegyzék-másolatok) napjainkban egyre gyakrabban felváltják vagy kiegészítik az elektronikus tartalomjegyzékek, elektronikus értesítések, preprint-archívumok és keresőgépek. Ezek a többnyire ingyenesen vagy csekély térítés ellenében hozzáférhető hálózati források a gyarapítók közvetlen munkájához és szélesebb körű szakmai tájékoztatásához egyaránt jól felhasználhatók.

A *tartalomjegyzék (ToC) szolgáltatásokkal* nyomon követhetők a gyarapításról, trendekről stb. szóló új kiadványok; ezeket általában aggregátorok (pl. az *Ingenta*) vagy maguk a kiadók kínálják. Szűkebb tematikájú szolgáltatások is érdekesek lehetnek a gyarapító könyvtárosok számára, így a *BUBL (Bulletin Board for Libraries)* nevű *hírfórum*, amely a legfontosabb könyvtártudományi folyóiratok tartalomjegyzégeit és összefoglalóit közli (nem kínál e-mailben értesítést, hanem időnként fel kell keresni a webhelyet). Más szolgáltatások – a *Current Contents (Social and Behavioral Sciences)*, *EBSCO Alert*, *Emerald E-mail Alert Service*, *ScienceDirect* – is alkalmasak szakterületünk fejleményeinek figyelemmel kísérésére. (Az utóbbiak nagyon drágák, és csak akkor kerülnek szóba a könyvtárosok számára, ha egyébként több tudományterületet – pl. közgazdaságtant, mérnöki tudományokat, telekommunikációt stb. – is kiszolgál az intézmény, és megvásárolja a szolgáltatást.) A tartalomjegyzékek alapján több kiadó vállal automatikus értesítést – az *Elsevier ContentsDirect*, *IDEAL (International Digital Electronic Access Library)* és a *SARA* mellett egy-két más kiadó is (*Cambridge University Press*, *De Gruyter*, *Kluwer* stb.) –, de a gyarapító könyvtárosoknak inkább a

saját szakterületüket kell figyelniük (beszerzés, kiadás, e-kereskedelem). Számos kiadó még nem automatizálta az újdonságokról való híradást, de a honlapján megtalálható ez a szolgáltatás, olykor a cikkek egy részének teljes szövege ingyenesen elérhető. A cikk a szűkebb gyarapítói szakma fontosabb folyóiratait is felsorolja webcímekkel együtt az 1. mellékletben.

A megjelent újdonságokról értesítő szolgáltatások, valamint a kiadók és a szállítók elektronikus levélben küldött értesítései szélesebb tematikájuk miatt is fontosak. Az új könyvekről tájékoztat pl. az *Amazon.com*, a *Barnes and Noble* és az *Ingenta*. A kiadók közül az *ElsevierScience* küld ingyenes értesítést. A könyvtári szakirodalom újdonságairól az *ElsevierScience* csak néhány kiadó (*Academic Press*, *JAI*, *Pergamon*) esetében ad információkat, bár fontos műveket ad ki a *The Library Association*, az *Aslib*, az *Information Today* és a *Hawthorn Press* is. (Egyes folyóirat-kiadók is küldenek értesítést az új folyóiratcímekről.) A kiadókról két, kifejezetten a gyarapítóknak összeállított tájékoztatói forrás is rendelkezésre áll: a *The Bookwire Index* és a *Directory of Publishers and Vendors* – utóbbi az *AcqWeben* érhető el.

Az aggregátorokon keresztül elérhető SDI szolgáltatások megint csak nagyon drágák, de nagyon fontosak (*Emerald*, *Dialog*, *SilverPlatter*, *ScienceDirect*, *EbscoHost*). A könyvtártudományi adatbázisok – a *Library and Information Science Literature*, az *Information Science Abstracts* és kisebb mértékben az *ERIC* pedagógiai adatbázis – nagyon hasznosak a gyarapító könyvtárosok számára.

A keresőgépek és metaindexek révén kapott információkról is szólni kell: a *NorthernLight* azon kevesek egyike, amely e-mailben küld ingyenes értesítést az adott témában létrehozott új weboldalról, és *Steven Bell Keeping up Page-e* is hasznos metaindex.

Az elektronikus hírlevelek és e-magazinok (e-zine-ok) új műfajt jelentenek. Az e-zine egy-egy témáról szóló híreket vagy más közleményeket tartalmaz többnyire ingyenesen; összeállítását és terjesztését lelkes önkéntesek végzik. Többet is jártni lehet, a friss számok e-mailben érkeznek (pl. a *Search Engine Report*), számos információt tartalmaznak új webcímekről, fejleményekről, termékekről stb. (A 2. mellékletben hét fontos hírlevél és levelezőlista címét találjuk.) A könyvtárosok számára elsősorban a *First Monday*, a *CurrentCites*, a

The Internet Scout Project, az *Internet Resources Newsletter*, a *Librarians Index to the Internet: LII New This Week Mailing List* stb. érdekes. (Az AALL, az amerikai jogi könyvtárosok egyesülete két, gyarapítóknak szóló hírlevelet is kiad.)

A sajtófigyelő-szolgálatok és a hírlapok azért fontosak, mivel alapvető témákban, pl. a szerzői jogi szabályozás, az árfolyamváltozások stb. terén naprakésznek kell lenni. Több nemzetközi napilap (a *New York Times*, az angol *The Times* stb. – legalábbis főbb híreik) ingyenesen elérhető az interneten, de jóval több napilapot át lehet tekinteni a sajtófigyelő-szolgálatok révén (*CRAYON*, *MyYahoo!*, *NewsAlert*, *NewsPage*).

Az ún. „intelligens ügynökök” olyan programok, amelyek megjegyzik az interneten keresett témákat, a kedvelt információs forrásainkat. Különböző ajánló (pl. az *Amazon.com*) és értesítő rendszerek alapulnak ezeken, az utóbbiak bizonyos weboldalak frissítéséről küldenek értesítést (*EoMonitor*, *The Informant*, *Daily Diff*, *WebMon*).

A weboldal-frissítésekről automatikusan értesítő szolgáltatásokat is igénybe lehet venni: ezek e-mailben érkeznek, és elsősorban a konferenciák felhívásairól és a tervezett szakmai tanácskozásokról való tájékozódásra alkalmasak.

Vannak friss híreket tartalmazó weboldalak is, amelyeket érdemes rendszeresen felkeresni, bár előfordulhat, hogy hamarosan e-mail értesítéssel is bővítik szakmai szolgáltatásukat. A könyvtárosok is létrehozta számos honlapot, hogy az új szakmai fejleményekről adjanak tájékoztatást, ezek közül a fontosabbak: *American Libraries Online*, *Cites and Insights: Crawford at Large*, *Library-HQ.com*, *Library Planet*, *NewBreed Librarian*. Számos speciális (jogi, gyarapítással foglalkozó) oldal is létezik. Külön műfajt jelentenek a webbel kapcsolatos újdonságokat (*Free Pint*, *Neat New Stuff*) és a könyvismertetések közlő oldalak (*Bookwire*, *Fiction Digest* stb.), de meg kell említeni a szakmai egyesületek (ALA, CILIP) és csoportok honlapjait is.

A gyarapító könyvtárosok saját, ún. hálózati naplót (weblog) is készíthetnek – ezek hasonlítanak ugyan az egyéni honlapokra, de formátumukat, céljukat és frissítési gyakoriságukat tekintve különböznek azoktól. (Bővebben a témáról a *www.robotwisdom.com/weblogs* címen olvashatunk.) Az alábbi, könyvtárosok által karbantartott oldalak lehetnek érdekesek a gyarapítók számára: *LibLog*,

Library News Daily, LISNews, The Virtual Acquisition Shelf, News Desk.

A vitacsoportok és levelezőlisták közül többet is ajánl a szerző: az átfogó jellegű *New-List* és *NewJour* mellett a szakosított *Serialist*, *Acqonet* és az *Innopac* igazán érdekes. (Még speciálisabbak is vannak, pl. a *Lawacq*, a jogi szakkönyvtárak gyarapítóinak listája.)

Egyre nagyobb az érdeklődés az *egyéni weblapok* (példaképpen *John Harrison Favorite Library Work Tools*-át említi), vagyis a személyre szabott szolgáltatások iránt: ezek az 1998-ban létrehozott Yahoo! szolgáltatással indultak (*My Yahoo!*), de azóta több ilyen is akad (*My Excite*). Több könyvtár foglalkozik már „*MyLibrary*” projekttel is.

A tájékozódásban továbbra is fontos szerepet játszanak a hagyományos, informális kommunikációs módszerek (a szakmai fórumokon való részvétel stb.).

Hogyan lehetséges megbirkózni ezzel az információözönnel? – kérdezi végül a szerző. A recept egyszerű: mérjük fel, mire van *igazán* szükségünk a minőségi gyűjtemény kialakításához, az optimális munkavégzéshez, szakmai fejlődésünkhöz, és használjuk az ingyenes webes lehetőségeket.

1. melléklet

A gyarapítók számára fontos folyóiratok

Against the Grain: www.against-the-grain.com

Ariadne: www.ariadne.ac.uk

The Bottom Line: www.emeraldinsight.com/bl.htm

Collection Building: www.emeraldinsight.com/cb.htm

Interlending and Document Supply:

www.emeraldinsight.com/ilds.htm

Journal of Academic Librarianship: www.elsevier.com
LibraryCollections, Acquisitions and Technical Services:
www.elsevier.com

Online Information Review:

www.emeraldinsight.com/oir.htm

Searcher: www.infoday.com/searcher/default.htm

2. melléklet

Vitaforumok és levelezőlisták

ACQNET

listserv@listserv.appstate.edu

SUBSCRIBE ACQNET-L

HEIN-SUBS-L

listserv@lawlib.wuacc.edu

SUBSCRIBE HEIN-SUBS-L

INNOPAC

listserv@maine.maine.edu

SUBSCRIBE INNOPAC

NEWJOUR

gort.ucsd.edu/newjour/subscribe.html

NEWSLAWBOOKS-L

listserv@lawlib.wuacc.edu

SUBSCRIBE NEWSLAWBOOKS-L

Newsletter on Serials Pricing

listproc@unc.edu

SUBSCRIBE PRICES

SERIALIST

listserv@list.uvm.edu

SUBSCRIBE SERIALIST

/FOURIE, Ina: How can current awareness services (CAS) be used in the world of library acquisitions? = Online Information Review, 27. köt. 3. sz. 2003. p. 183–195./

(Murányi Lajos)

Megújult az Elsevier-honlap

Megújult a holland *Elsevier* honlapja (www.elsevier.com). A változás azonban még nem végleges, 2004-ben és 2005-ben folytatják a fejlesztést. A *Scirus* (www.scirus.com) ingyenes keresőmotorral gyorsabban és pontosabban érhetők el a technikai, tudományos ismeretek az Elsevier kiadványain belül, illetve az Elsevier-weblapokon. A főoldalról már most négy egyedi belépési lehetőség kínálkozik: szerzőknek, szerkesztőknek, könyvtárosoknak, álláskeresőknél. Az év első felében további egyedi belépési lehetőséget kínálnak

majd: szakembereknek, kutatóknak, diákoknak és oktatóknak, ügynököknek, a sajtónak, szakmai szervezeteknek, üzletfeleknek. További fejlesztések a következő területeken várhatók: regionális tartalom, események, kiadványok helyi nyelveken, közvetlen elektronikus kereskedelem, személyre szabott megjelenítés.

/Elsevier, 2004. január 20. <http://www.elsevier.com/>

(Z. D.)